

Яго імем названа вуліца ў горадзе Гродна. Міхаіл Андрэевіч Белуш

Нарадзіўся М.Белуш 27 лістапада 1927 года ў вёсцы Руда Ліпічанская Мастоўскага раёна Гродзенскай вобласці. Удзельнік партызанскага руху – баец партызанскага атрада «Кастрычнік». Міхаіл Белуш геройскі загінуў 16 чэрвеня 1944 года ў вёсцы Купіск Навагрудскага раёна Гродзенскай вобласці. У той час яму было 16 гадоў. Камсамолец.

Рыхтуючы аповед пра Міхаіла Белуша, я пазнаёміўся з шэрагам матэрыялаў, аўтары якіх падрабязна апавядаюць чытачам пра подзвіг Міхаіла Белуша (газета «На берагах Нёмана» г. Ліда, (1997); раённая газета «Зара над Нёманам», ад 04.07.2009 г. і 27.04.2010 г. Навагрудскі раён) і іншыя. Гэтага было дастаткова, каб данесці некаторыя звесткі пра кароткае, але такое ярка-гераічнае жыццё зусім яшчэ юнага 16-гадовага хлопца, які не задумваўчыся ні на імгненне, паклаў яго на алтар Перамогі. Вось напісаў гэтыя радочки, а ў самога сябе, ужо сямідзесяцісямігадовага дзядулі, слёзы на вачах ад тых абставін, у якіх

апынуўся ён – Міхаіл Белуш – ды і шмат-шмат іншых юных герояў таго часу. У гэтым нарысе я прадоўжу аповед пра юнага патрыёта.

Міхаіл Белуш быў у атрадзе «Кастрычнік» самым маладым байцом. Яму пад той час ледзь споўнілася шаснаццаць з паловай гадоў. Пра яго захавалася вельмі мала біяграфічных звестак. Ды і што магло адбыцца ў такім кароткім жыцці Міхаіла? А вось адбылося. Адбылося тое, пра што напэўна марыць кожны юнак – здзейсніць нешта такое, што магло б пакінуць яркі след у жыцці. І ён яго здзейсніў! Ён пакінуў нам подзвіг. Подзвіг, які рыхтаваўся усім укладам жыцця юнага Белуша. Гэта зусім не азначае, што М. Белуш чакаў гэтай хвіліны альбо цікаваў момант, каб здзейсніць яго. Не, гэта ўсё прыйшло само. Але ўсё па парадку.

За кароткі час знаходжання ў атрадзе ён асвоіў падрыўную справу і папрасіў, каб яму дазволілі асабіста падарваць варожы эшалон. Не толькі партызаны, але і камандаванне атрада імкнуліся па магчымасці апекаваць юнака, любімца атрада. Міхаіла некалькі крыўдзіла такое апякунства, і гэта пачалі разумець старэйшыя таварышы. Ужо ніхто з іх не прапаноўваў Міхаілу ў паходзе паднесці яго рэчмяшок або зброю, не вылучалі яму больш

прынадны кавалачак з бедных партызанскіх запасаў... А калі Міхаіл ўсё ж настаяў, каб яму дазволілі падарваць варожы эшалон, з ім нарэшце пагадзілася камандаванне атрада. І гэты першы яго спушчаны пад адхон варожы эшалон ледзь не стаў апошнім. На заданне выйшлі трое – Міхаіл і яшчэ два падрыўнікі. Шчасліва дабраліся да чыгункі Баранавічы-Ліда. Прытаіліся ў кустах і пачалі вывучаць абстаноўку. Метрах у трохстах справа быў бункер, дзе знаходзілася ахова. Злева – лагчына, па якой можна непрыкметна прабрацца да насыпу. Сталыя падрыўнікі растлумачылі Міхаілу, як ён павінен выкарыстоўваць мясцовасць, прасілі запомніць кожную купінку, кожны кусцік і камень, каб у выпадку чаго, схавацца за імі. Ноч паступова апускала сваю цёмную коўдру на лес, кусты, поле. Вось ужо і зусім стала цёмна. Падрыўнікі падпаўзлі бліжэй да чыгуначнага насыпу. Двое залеглі ў прыкрыцці. Міхаіл папоўз да чыгункі, прытрымліваючыся раней пазначаных арыенціраў. Ля насыпу спыніўся, прыслухаўся. Усё было ціха. Уздымаўся па насыпе асцярожна, баяўся, каб не сарваўся нейкі каменьчык, не выклікаў трывогі ў фашыстаў. Рукамі намацаў шпалы, рэйкі. Пачаў капаць паглыбленне для закладкі толу. І так захапіўся, што нават не заўважыў ахоўніка чыгункі, які рухаўся ў яго бок. Спахапіўся толькі тады, калі пачуў тонкі бразгат каменьчыка аб рэйкі. Стаіўся і заўважыў, што з боку бункера ў яго бок ідзе ахоўнік. Міхаіл прыціснуўся да зямлі, авось не заўважыць. Немец пратупаў зусім побач па шпалах. За некалькі метраў ад яго сустрэў іншага ахоўніка, які крочыў насустрач. Фашысты спыніліся, пра штосьці ціха «пагергеталі» і раптам змоўклі. Міхаіл ляжаў і яму здавалася, што фашысты могуць пачуць стук яго сэрца. Бліснуў у цемры агеньчык. Фашысты закурылі і моўчкі стаялі. З боку Баранавіч пачуўся шум цягніка. І толькі тады, калі ўжо стала прыкметным святло ад паравоза, фашысты разышліся. Міхаіл ліхаманкава запрацаваў рукамі, зрабіў паглыбленне, уставіў тол, вывеў узрывальнік. Адпаўзаў, калі прамень святла ад паравознай фары пералічваў шпалы перад ягонымі вачыма. Грымнуў выбух. Угары жалеза, ашчэпкі дошак. Таварышы павіншавалі Міхаіла з першай удачай аперацыяй на «жалезцы». Ужо восем спушчаных пад адхон варожых эшалонаў было на рахунку Міхаіла. А калі ў падрыўнікоў меўся запас толу і ўзрывальнікаў, Міхась не прапускаў выпадку, каб не падарваць дарожны мост альбо тэлеграфны слуп. Што тычыцца разведкі, то ў Міхаіла сапраўды была перавага. Яго ўзрост не заўсёды прыцягваў увагу фашыстаў. Хадзіў Міхаіл у разведку ў розныя населеныя пункты. Асабліва запомніўся адзін выпадак, зноў-такі звязаны з рызыкай. Адноўчы атрад спыніўся ў лесе недалёка ад мястэчка, у якім размяшчаўся паліцэйскі гарнізон. Заўзятыя гэта былі ваякі, асабліва з мірнымі жыхарамі. Як толькі Міхаіл з торбай за плячыма выйшаў на ўскраіну пасёлка, яго затрымалі. Адзін з паліцэйскіх абмацаў яго, засунуў руку ў торбу і адвёў да начальніка. Той, аглядаючы бруднага, абарванага Мішу, штосьці гучна спытаў.

– Спадар начальнік, – нясмела адказваў Міша, – хаджу вось, дзе каму падпрацюю, а хто і так кавалачак хлеба дасць. Адзін застаўся. Дом спалілі, бацькі памерлі. Жыць жа неяк трэба. Можна тут для мяне штосьці знойдзецца?

– Ну, заладзіў! – спыніў яго строгі начальнік. – Знойдзем табе занятак. Ён выклікаў паліцая і загадаў адвесці гэтага абарванца да кухара, хай дапамагае таму. Пакуль паліцай вёў яго ў іншы канец населенага пункта, Міхаіл змог разгледзець, дзе і якія размешчаны ўмацаванні, дзе стаяць пасты, дзе адкрытыя месцы. Міхаіл цягаў ваду, распальваў пліту, мыў катлы. А калі кухар нарэшце дазволіў Міхаілу адпачыць, а сам, заваліўшыся на лаву, хутка захроп, Міхаіл сабраў прыгатаванае для катла мяса ў торбу, а ў кацёл высыпаў вядро пяску ды, пажадаўшы кухару моцнага сну, выйшаў з кухні. Неўзабаве Міша быў у атрадзе. Раніцой партызаны замест сьнядання частавалі паліцаяў свінцом. Такім быў Міхаіл Белуш, ураджэнец вёскі Руда Ліпчанская Мастоўскага раёна.

Свой подзвіг Міхаіл Белуш здзейсніў пры разгроме варожага гарнізона ў вёсцы Купіск Навагрудскага раёну. Калі партызаны пайшлі ў наступ, з дзота па іх ударыў кулямёт. Агонь касіў таварышаў. Тады Міхаіл падпоўз бліжэй да варожага збудавання, кінуў гранату. На некалькі хвілін кулямёт змоўк, а калі партызаны падняліся ў атаку, ён зноў паласнуў па іх шквалам агню. Міхаіл, бачачы, як гінучь яго сябры-партызаны, не маючы іншых сродкаў знішчыць яго, рашуча кінуўся на кулямёт і сваім целам закрыў амбразуру дота.

Гэта адбылося 16 чэрвеня 1944 года. Светлая памяць пра Міхаіла Белуша захавалася ў назвах вуліц у Мстах, Гродна, Навагрудку, яго імя носяць школы.

Вуліца М.Белуша ў горадзе Гродна.

Подзвіг Міхаіла Белуша адзначаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені (пасмяротна). У Рудзе Ліпчанскай, на радзіме Міхаіла Андрэевіча Белуша, перад школай устаноўлена ў яго памяць стэла, а на месцы гібелі ў вёсцы Купіск Навагрудскага раёна – абеліск. Сюды, да гэтых рукатворных помніку – мемарыяльнага комплексу і абеліскаў, заўсёды прыходзяць людзі, а яны сустракаюць іх суровым маўчаннем, нібы наказваючы: «Памятайце, людзі, пра тых, хто аддаў сваё жыццё, каб жылі вы».

Крыніцы:

1. Гродно: энциклопедический справочник / Гл. ред. И. П. Шамякин и др. – Минск: Белорусская Советская Энциклопедия, 1989. С.97-98;
2. Карта-план города Гродно – М.1:20 000 – Белкартография 2014;
3. Михаил Андреевич Белуш – биография [Электронный ресурс] / М.А.Белуш// Режим доступа:<https://yandex.by/yandsearch?rdnd=92>;
4. Памяць: Гіст.-дакум. хроніка Мастоўскага раёна. – Мн.: КП Паліграффармленне, 2002, с. 207-208;
5. Памяць: Гіст.-дакум. хроніка Навагруд. раёна. – Мн.: Беларусь, 1996, с.319-320;
6. Районная газета «Зара над Неманам», выпуски за 04.07.2009г. и 27.04.2010г.

Браніслаў ЕРМАШКЕВІЧ